

Lausunto kuntien peruspalvelujen valtionosuuden 75 miljoonan euron vähennyksen kohdistamisesta

Kunnanhallitus 25.08.2025 § 218
356/00.04.00/2025

Valmistelija: talous- ja hallintojohtaja

Valtiovarainministeriö pyytää kunnan lausuntoa kuntien peruspalvelujen valtionosuuden 75 miljoonan euron vähennyksen kohdistamisesta 29.8.2025 mennessä.

Johdanto

Valtiovarainministeriö pyytää lausuntoja kertaluonteisesti toteutettavasta 75 miljoonan euron säästöstä, joka hallituksen kehysriihessä linjattiin poikkeuksellisesti valtionosuusuudistuksen alla toteutettavaksi vähentämällä noin 2 % kuntien peruspalvelujen valtionosuusrahoituksesta. Tavoitteena on, että vähennys ei valtionosuusuudistuksen alla entisestään kasvata kuntien suhteellisia eroja valtionosuuksien saajina (tasasuuruisena euroa/asukas toteutettavana se vähentäisi kuntien peruspalveluiden valtionosuusrahoitusta kuntakohtaisesti 0,6-40 %). Esitys on valtionosuusuudistuksen alla kertaluonteinen ja koskee vuotta 2026. Pysyvä 75 miljoonan euron säästön toteutustapa ratkaistaan varsinaisen valtionosuusuudistuksen yhteydessä ja se voi poiketa kuntakohtaisesti nyt esitetystä. Nyt lausuttavaksi tuotu ratkaisumalli on julkaistu riihen tiedotteessa huhtikuussa ja myös esityksen luvut on riihen linjausten pohjalta julkaistu esityksen mukaisina kevään kuntatalousohjelmassa.

Tausta

Kunnan peruspalvelujen valtionosuusprosentista sekä valtionosuuteen tehtävistä määräaikaista vähennyksistä ja lisäyksistä säädetään vuosittain muuttamalla kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annettua lakia (618/2021, jäljempänä valtionosuuslaki). Muistiossa käsiteltävässä esityksessä ehdotetaan säädettäväksi valtionosuuslakiin määräaikainen 32 a §. Esitys liittyy valtion vuoden 2026 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Muistiossa käsiteltävä lakiehdotus tulee olemaan osa syksyllä annettavaa hallituksen esitystä laiksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta. Esityksessä säädetään muista muutoksista kuntien peruspalvelujen valtionosuuteen vuonna 2026.

Tavoitteet

Tavoitteena on, ettei vähennys kasvata kuntien välisiä suhteellisia eroja valtionosuuksissa eikä negatiivisia valtionosuuksia ja että lakisääteiset palvelut pystytään turvaamaan.

Lausuntopyyntö liitteineen on luettavissa osoitteessa:

<https://www.lausuntopalvelu.fi/FI/Proposal/Participation?proposalId=a883b96e-4df8-40f6-beb7-8791d434c04d>

Vähennyksen vaikutus Sonkajärven kunnan valtionosuuteen

Ehdotuksessa valtionosuuden vähennys kohdennettaisiin kunnittain maksuun pantujen kunnan peruspalvelujen valtionosuuksien suhteessa. Näin vähennyksen määrä leikkaa kaikilta saman suhteellisen osan, mutta

määrä vaihtelee kunnittain euromääräisesti, ollen suurin niissä kunnissa, jotka saavat euromääräisesti eniten valtionosuuksia, ja pienin kunnissa, jotka saavat vähiten valtionosuutta. Vakiintuneesti vastaavat vähennykset on toteutettu valtionosuusprosenttia alentamalla, jolloin vähennys on jokaisessa kunnassa euromääräisesti asukasta kohden yhtä suuri.

Sonkajärven kunnan osalta ehdotuksen mukainen suunniteltu vähennys olisi 91 505 euroa eli 26 euroa per asukas. Mikäli vähennys toteutettisiin vakiintuneen tavan mukaisesti, olisi vähennys Sonkajärven kunnassa 47 767 euroa eli 13,38 euroa per asukas.

Päätösesitys

Kunnanjohtaja:

Sonkajärven kunta päättää antaa seuraavan lausunnon:

Kuntien valtionosuusjärjestelmän tehtävä on korvata kunnalle lakisääteisten julkisten palvelujen tuottaminen. Suomessa julkiset palvelut ovat pääsääntöisesti hyvin ja kustannustehokkaasti järjestetyt. Valtion vetäytyessä palvelujen tuottamisessa ja siirtäessä loputkin palvelut digitaalisiksi, ovat kunnat jääneet ainoaksi paikallisten julkisten palvelujen tuottajaksi ja myös valtion palvelujen korvaajaksi.

Esitetty 75 miljoonan peruspalvelujen leikkaus vaarantaa jo kuntien palvelujen tuotannon. Leikkaus lisää entisestään painetta kunnallisveron korottamiseen, vaikka verotus on jo tällä hetkellä kireää. Yleinen kustannustason nousu kiristää kuntataloutta ja valtionosuuden pieneneminen on lisäämässä talouden ja palvelutarpeen välistä kuilua.

Hyvinvointialueitten vuokrasopimusten epävarmuus ja kannattamattomien kiinteistöyhtiöitten perustamisvelvoite sekä heikentää että lisää merkittävästi epävarmuutta kuntien talouteen. Samoin hankintalain uudistus in-house-yhtiöihin liittyen lisää erityisesti pienten ja syrjäisten kuntien kustannuksia ja heikentää palveluja.

Suomessa kunnat ovat hoitaneet taloutensa ja palveluvelvoitteensa pitkäjänteisesti ja vastuullisesti. Julkisten palveluitten työnjako ja siihen liittyvä korvaus tulisi myös valtion puolelta hoitaa pitkäjänteisesti ja vastuullisesti. Esitetty leikkaus ei tue tätä, vaan lisää epävarmuutta lakisääteisten palvelujen tuottamiseen.

Sonkajärven kunta vastustaa suunniteltua 75 miljoonan euron leikkausta peruspalvelujen valtionosuuksiin. Nimensä mukaisesti peruspalvelujen valtionosuuksilla rahoitetaan kunnan peruspalvelut, joista merkittävät ovat sivistystoimi, eli koulutus ja varhaiskasvatus. Leikkaus merkitsee suoraa leikkausta näihin peruspalveluihin.

Mikäli leikkaus kuitenkin toteutetaan, tulisi se toteuttaa vakiintuneen tavan mukaisesti valtionosuusprosenttia alentamalla, jolloin vähennys on jokaisessa kunnassa euromääräisesti asukasta kohden yhtä suuri.

Päätös

Kunnanhallitus:

Kunnanhallitus yksimielisesti hyväksyi päätösesityksen.
